

časa in truda - odkrivanje, kaj že obstaja, kaj kak članek vsebuje, v čem je posameznikov prispevek. V njej bodo našli tudi strnjeno znanje o gradivu in raziskavah. A tudi tisti, ki ne bodo preučevali po stopinjah Dapitove knjige, ampak bodo samo pozorno listali po njej, bodo v njegovih kratkih, skrbno napisanih in strokovno kritičnih povzetkih, ki vsi skupaj pred-

stavlajo izvorno besedilo, našli odsev žive podobe Beneške Slovenije. Več kot posrečilo se mu je upanje, izraženo v uvodu, da bo njegovo delo "ne le raziskovalni pripomoček, temveč tudi konkreten prispevek k ovrednotenju Beneške Slovenije", in želimo, da bi našlo odziv, kot želi avtor, predvsem med beneškimi ljudmi.

Nataša Jager

HELENA LOŽAR PODLOGAR, V ADVENTU SNUBITI - O PUSTU ŽENITI. SVATBENE ŠEGE ZILJANOV.

Mohorjeva založba.

Celovec - Ljubljana - Dunaj, 1995,

116 str.

ISBN 3-85013-402-4

Helena Ložar Podlogar se v knjigi *V adventu snubiti - ob pustu ženiti* loteva ženitovanjske tematike, in sicer svatbenih šeg Ziljanov. Za ziljsko ohcet (*vāscit*) meni, da je "med najlepšimi ženitovanji Slovencev sploh" (5) in da je "z narodopisnega vidika vredna podrobne obdelave, saj je bila prav ziljska vāscit vedno odsev načina življenja Ziljanov in je že zgodaj zbudila pozornost različnih avtorjev" (7).

Pomen knjige je v zbranih in kritično pretresenih obstoječih virih ter opisih svatbenih šeg Ziljanov. Končni cilj, ki si ga avtorica zada, pa je poskusiti "v opisu ohraniti, kar je danes o ziljski svatbi še mogoče ugotoviti" (5). To je še zlasti pomembno zato, ker "viri in spisi o slovenskih ženitovanjskih šegah še niso kritično pretreseni" (5).

Ob preverjanju že obstoječih virov in sodobnih opisov ziljskih svatbenih šeg je delo razdeljeno na dve temeljni poglavji: *Pretres poročil o svatbi pri Ziljanih od konca 18. stoletja do danes* in *Ziljska svatba v spominu Ziljanov*.

V preglednem poglavju *Pretres poročil o svatbi pri Ziljanih od konca 18. stoletja do danes* avtorica natančneje razčlenjuje virov, ki jih je navedla že v predhodnem kratkem bibliografskem pregledu. Iz del, predstavljenih v kronološkem zaporedju, navaja podatke, ki se navezujejo na ziljsko ohcet, in nekatere tudi dobesedno citira. Vse to omogoča primerjavo, na podlagi te pa ovrednotenje verodostojnosti oz. nezanesljivosti poročil posameznih piscev.

Med avtorji, katerih razčlenbe poročil najdemo v knjigi, so: J. H. G. Schlegel, F. Werner, B. Hacquet, U. Jarnik, A. A. Schmidt, J. Wagner, M. Majar, J. Gilbert in G. C. Churchill, P. Sartori, F. Franciscij, H. Leitgeb, M. Potočnik, G. Graber, F. Marolt, Z. Kumer, P. Zablatnik.

Avtorica navaja vzroke za določena odstopanja in ugotavlja, da prihaja do razlik tudi med interpretacijami posameznih šeg v okviru svatbenega obreda. Tako npr. J. Gilbert in G. C. Churchill v delu *The Dolomite Mountains* navajata, da naj bi kokoš, ki jo vržejo nevesti čez glavo preden vstopi v svoj novi dom, simbolizirala Svetega Duha (26), medtem ko naj bi po navedbi F. Franciscija (in še nekaterih drugih avtorjev) kokoš nase

HELENA LOŽAR - PODLOGAR
V ADVENTU SNUBITI - O PUSTU ŽENITI
SVATBENE ŠEGE ZILJANOV

prevzela vse slabo, kar so nevesti namenile zle sile (31). Prvo trditev avtorica ovrže, slednjo pa v drugem poglavju omenja tudi sama.

Ob koncu poglavja so strnjena zapažanja in ugotovitve o tem, da so nekatera poročila dovolj izčrpna in druga omejena le na opise nekaterih značilnosti, tako da lahko izvemo marsikaj o snubljenju, vabljenju, sprejemu neveste na ženinovem domu in jedeh na gostiji, medtem ko je podatkov o plesih in pesmih manj (57).

V poglavju *Ziljska svatba v spominu Ziljanov* je zgodovinska slika dopolnjena "z opisi ziljskega ženitovanja, kakor živi še danes, če drugače ne, vsaj v spominu Ziljanov" (58). Opis je zasnovan na podlagi terenskih raziskav, anketnega gradiva

in odgovorov informatorjev ter terenskih tonskih posnetkov.

Tu je izčrpno predstavljena vsaka šega posebej, od sprejema mladeničev v fantovsko družbo, vasovanja, snubljenja, oklicevanja, ogledov, vabljenja, pripravljanja in prevoza nevestine bale, pa vse do poročnega dne, ko se pred nevestino hišo odvija dvigovanje oziroma klicanje neveste, čemur sledi sprevod svatov, zapenjanje, poročni obred, "sejanje drobiža", sprejem neveste na ženinovem domu, gostija in nazadnje "Tobijeve noči".

Avtorica večino nekdanjih šeg primerja z današnjim časom, pri čemer opaža izrazite spremembe oz. opuščanje določenih navad.

Npr.: "To dogajanje pred nevestino hišo je zadnja leta (tam, kjer so se starih šeg še držali) pomenilo le zabavo, s katero se je začel poročni dan. Ob dejstvu, da ta navada ni bila le šega, /.../ pa moramo pomisliti, da se 'vzegvanje' neveste nekoč morda ni odvijalo le za zabavo, ampak je prav gotovo imelo globlji pomen - zadrževanje neposrednega prehoda iz samskega v zakonski stan" (77).

Ali pa: "Taka razporeditev svatov v sprevodu je veljala tudi v primeru, če so se v cerkev vozili z vozovi /.../ in velja še danes, ko se je poročni sprevod spremenil v kolono okrašenih avtomobilov" (78, 79).

V uvodu je navedeno, da je "razkroj slovenskega življa na Zilji /.../ seveda nujno tudi podoba ziljske svatbe zadnjih desetletij spremenil v dokument" (7).

Posebno mesto odmerja avtorica tudi zapisu besedil pesmi,

ki so jih ob določenih svatbenih šegah recitirali ali peli, in pri slednjih dodaja celo notne zapise. Manj se ukvarja s plesi, ki jih le navaja (polka, valček, štajriš, povštertanc).

Helena Ložar Podlogar je z iskanjem po literaturi in arhivih evidentirala vire, ki so ji bili dostopni, in iz njih črpala zlasti tisto, kar je bilo še neznano oziroma prvič omenjeno. Te spise je nato razčlenila, na podlagi primerjav in novih terenskih virov pa ugotavljala morebitne nezanesljivosti. Posamezne podatke iz starejših virov je ob tem izključila kot neutemeljene in izmišljene (8).

Na podlagi lastnih terenskih raziskav in odgovorov na anketo Inštituta za slovensko narodopisje pri Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU je nato predstavila sodoben opis slovenskih ženitovanjskih šeg na Zilji (5).

Pomen dela *V adventu snubiti - o pustu ženiti* je predvsem v tem, da:

- je to knjiga, ki je v bistvu reakcija na avtoričino ugotovitev, da viri o slovenskih ženitovanjskih šegah še niso kritično pretreseni, in kot taka pomeni pomemben premik k zanesljivosti in obogatitvi slovenskega etnološkega znanja;

- je v knjigi pozornost usmerjena tudi na zapis ziljskih svatbenih pesmi, katerih besedila sta po avtoričinih ugotovitvah do sedaj prispevala le Potočnik in Marolt.

Ob upoštevanju teh ugotovitev, izčrpnosti besedila in izjave N. Kriegla o "doslej najbolj verodostojnem prikazu ziljske svatbe" (5) lahko trdim, da je avtorica v delu zelo uspešno uresničila to, kar si je uvodoma zastavila.

Polona Korez, Rebeka Kranjec

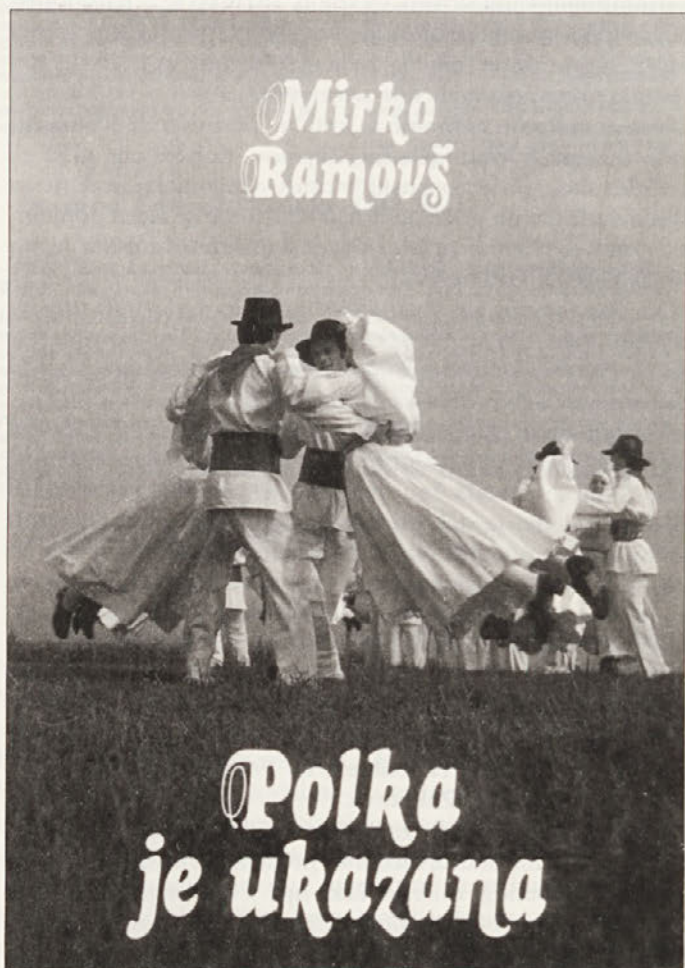
MIRKO RAMOVŠ, POLKA JE UKAZANA. PLESNO IZROČILO NA SLOVENSKEM. BELA KRAJINA IN KOSTEL.

Izdala Glasbenonarodopisni inštitut
Znanstvenoraziskovalnega centra pri
Slovenski akademiji znanosti in
umetnosti, Založba Kres. Ljubljana 1995,
244 str., kinetogrami, notni zapis, il..

Na knjižnih policah se je konec lanskega leta (1995) pojavila že druga knjiga iz zbirke slovenskih ljudskih plesov *Polka je ukazana*. Kakor prva knjiga s plesi Gorenjske, Dolenjske in Notranjske tudi druga knjiga ni bila deležna takšne pozornosti etnološke stroke, kot bi si jo zaslužila. Tako so knjigo veselo pozdravile zlasti folklorne skupine, ki so z njo dobile nov vir zapisanih plesov iz tega dela Slovenije.

V delu želi avtor podati podobo plesnega izročila v Beli krajini in Kostelu, kot so jo raziskovalci Glasbenonarodopisnega inštituta ugotovili v raziskavah med leti 1946 in 1993.

Uvodoma avtor predstavi dosedanje raziskave in zapise ple-

sov v Beli krajini ter Kostelu. Čeprav je bil ples s tega območja zapisan že v 17. stoletju (J. W. Valvasor opisuje v *Slavi voj-*